

MUST I DO EVERYTHING MYSELF?

Your advisors always tell you to delegate authority and focus on a target audience. Can these principles be applied to the world of education as well?

JEWISH INSIGHTS

A TASTE OF THE REBBE'S TEACHINGS

PARASHAT EKEV

Parshat Va'etchanan

Dedicated in honor of the devoted editorial team of
'Jewish Insights'

By Rabbi Chaim Ezra and Machla Rivka Drukman,
Lucerne, Switzerland

Book of Deuteronomy / Devarim

Dedicated by
Marty & Kate Rifkin
KMR Group Foundation

Vancouver, WA

For sponsorship opportunities, email jewishinsights@shluchim.org

Published and Copyright 2021 by

Shluchim Office International

816 Eastern Parkway, Brooklyn, NY 11213

718.221.0500

5781 - 2021

Founded in 2007 in memory of Rabbi Gabi and Rivky Holtzberg OB" M
Shluchim of the Rebbe to Mumbai India

A. Making Education Available

Source 1 Deuteronomy 11:19

You should teach them to your children, to speak of them when you sit in your house, when you go on your way, when you lie down and when you rise.

וְלַמְדֵתֶם אֹתָם אֶת־בְּנֵיכֶם
לְדַבֵּר בָּם, בְּשֹׁבְתְךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלַכְתְּךָ בַּדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ
וּבְקוּמְךָ.

Source 2 Talmud, Tractate Bava Batra 21a

Rabbi Yehudah says in the name of Rav: Truly, that person is remembered for good—Yehoshua ben Gamla is his name.* If not for him, the Torah would have been forgotten from Israel.

Initially, whoever had a father would learn Torah from him, and whoever did not, would not learn Torah at all. Based on what verse did they do so? They interpreted the verse, “You should teach them [otam] to your children,” to mean, “You yourselves [atem] should teach.”

Then, they instituted that schools be established in Jerusalem. Based on what verse? “For Torah emerges from Zion.” But still, whoever had a father—the father would bring him to Jerusalem to study, but whoever did not have a father didn’t go. Then, they instituted that schools be established in every region, and students would be enrolled at age sixteen or seventeen.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב:
בָּרַם זְכוֹר אוֹתוֹ הָאִישׁ
לְטוֹב, וַיהוֹשֻׁעַ בֶּן גַּמְלָא
שְׁמוֹ, שְׁאֵלְמָלָא הוּא,
נִשְׁתַּכַּח תּוֹרָה מִיִּשְׂרָאֵל.

שֶׁבִתְחִלָּה מִי שֵׁישׁ לוֹ אָב
מִלְמָדוֹ תּוֹרָה, מִי שֵׁאִין לוֹ
אָב לֹא הָיָה לְמַד תּוֹרָה.
מֵאִי דְרוּשׁ? וְלַמְדֵתֶם
אֹתָם - וְלַמְדֵתֶם אֹתָם.

הִתְקִינוּ שֶׁיְהִי מוֹשִׁיבִין
מִלְמָדִי תִינוּקוֹת
בִּירוּשָׁלַיִם. מֵאִי דְרוּשׁ?
כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תּוֹרָה.
וְעַדִּיין מִי שֵׁישׁ לוֹ אָב
הָיָה מַעְלֹ וּמִלְמָדוֹ, מִי
שֵׁאִין לוֹ אָב לֹא הָיָה עוֹלָה
וְלָמַד. הִתְקִינוּ שֶׁיְהִי
מוֹשִׁיבִין בְּכָל פֶּלֶךְ וּפְלָה,
וּמְכַנִּיסִין אוֹתָן כְּבֹן שֵׁשׁ
עֶשְׂרֵה כְּבֹן שִׁבְעֵה עֶשְׂרֵה.

* Yehoshua ben Gamla was a member of the High Court in Jerusalem during the period before the destruction of the Holy Temple. The Talmud accuses him of bribing his way to the High Priesthood. Nevertheless, he is remembered positively as well for his enactments regarding Jewish education.

However, if a teacher grew angry at a student, he would rebel and leave. This state of affairs continued until Yehoshua ben Gamla came and instituted that schools be established in every province and in every town, and children would be enrolled at age six or seven.

ומי שהיה רבו כועס עליו, מבעיט בו ויצא. עד שבא יהושע בן גמלא ותיקן שיהיו מושיבין מלמדי תינוקות בכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר, ומכניסין אותן כבן שש כבן שבע.

>> The Rebbe

Torah Should Not Be Forgotten

The Talmud states that Yehoshua ben Gamla is remembered for his good deeds, because he instituted that teachers be set up in every single town to teach Torah. "If not for him, Torah would have been forgotten." Obviously, he was very deserving of praise and was therefore mentioned in the Torah—the Oral Torah—which will preserve his name for eternity.

The Talmud gives us more details: It's not that Jews didn't fulfill the commandment to teach their children until the advent of Yehoshua ben Gamla. G-d forbid, to imply such a thing, especially about the Temple era (as the Talmud cites the verse, "For Torah emerges from Zion") when Yehoshua ben Gamla served there as the High Priest. Rather, fathers indeed taught their children, but those who had no father didn't have the opportunity to learn.

מובא במסכת בבא בתרא¹: "זכור אותו האיש לטוב ויהושע בן גמלא שמו", ש"תיקן שיהיו מושיבין מלמדי תינוקות בכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר", ו"אלמלא הוא נשתכחה תורה מישראל". ומובן, שזוהי זכות מיוחדת - "זכור אותו האיש לטוב", שלכן קובעים זאת בתורה שבעל פה, שהתורה היא נצחית, לזכרון על כל הדורות.

והגמרא מספרת פרטי המעשה - שאין הכוונה שלפני יהושע בן גמלא לא קיימו חס ושלום הציווי "ושננתם לבניך"; חס ושלום לומר כן, ובפרט כשמדובר בזמן שבית המקדש היה קיים, וכמובא שם הפסוק² "כי מציון תצא תורה (ודבר ה' מירושלים)", ששם שימש יהושע בן גמלא בכהונה גדולה³; אלא "שבתחלה (היה הסדר ש)מי שיש לו אב מלמדו תורה (כמו שכתוב "ושננתם לבניך")", מי שאין לו אב לא היה למד תורה".

(3) פרש"י ב"ב שם - מיבמות סא, א.

(1) כא, א.
(2) ישע"י ב, ג.

This doesn't seem to be a situation in which "Torah will be forgotten." One is obligated to teach his child when he is a minor, under Bar Mitzvah, when he is too young to educate himself. Most children of that age had living fathers [especially during the Temple era when G-d's blessings were more revealed than during times of exile]. So, the state of affairs—for the most part—was that Jewish children were learning Torah from their fathers.

Furthermore: The Talmud adds that when the plight of the orphans became apparent, they appointed teachers in Jerusalem, based on the verse, "for Torah emerges from Zion," and this school attracted students from all over the Land of Israel. If so, there was no reason to assume that Torah was about to be forgotten.

The Talmud adds yet more: Students would be enrolled at age sixteen or seventeen, apparently to allow the child to be self-sufficient before being sent away from home, but as a result, students were also old enough to rebel.

Clearly, students were studying Torah long before Yehoshua ben Gamla, both children with fathers and children without fathers, because they had the opportunity to go to Jerusalem [with the exception of those who rebelled].

ולכאורה, במצב כזה לא שייכת כבר המציאות ש"תשתכח תורה מישראל", כי, על דרך הרגיל, כשילד הוא בגיל חינוך [שאו ישנו הציווי "ושננתם לבניך", כיון שעדיין אינו יכול לחנך את עצמו], הנה ברובא דרובא [ועל אחת כמה וכמה בזמן שבית המקדש היה קיים, שאז היו ברכות ה' בגלוי יותר מאשר בזמן הגלות] חי אביו, ובמילא מובן שאצל רוב ישראל היו הבנים במעמד ומצב ש"אביו מלמדו תורה".

ויתירה מזה מוסיפה הגמרא, שכשראו ש"מי שאין לו אב לא היה למד תורה", "התקינו שיהיו מושיבין מלמדי תינוקות בירושלים", בסמכם על הפסוק "כי מציון תצא תורה (ודבר ה' מירושלים)", ולשם הביאו ילדים מכל ארץ ישראל. וכיון שכן, הרי רחוק עוד יותר המעמד ומצב שיש לחשוש ש"תשתכח תורה מישראל".

ועוד מוסיפה הגמרא, ש"התקינו שיהיו . מכניסין אותן כבן ט"ז כבן י"ז" - וטעם הדבר, בפשטות, דכיון שהוצרכו לשלחם מהבית, המתינו עד שיוכל להשגיח על עצמו - "ומי שהיה רבו כועס עליו, מבעיט בו ויצא".

ונמצא, שגם לפני תקנת יהושע בן גמלא למדו תורה לא רק ילדים שיש להם אב, אלא גם אלו שאין להם אב, שהרי היתה אפשרות להעלותם לירושלים וכו' (מלבד "מי שהיה רבו .. מבעיט בו ויצא").

It was under those conditions that Yehoshua ben Gamla instituted that teachers be set up in every region and every city, and that children begin their education at age six or seven, instead of waiting until they were sixteen or seventeen.

Nonetheless, the Talmud attributes this enactment to having saved not rebellious students and orphans who don't have anyone to bring them to Jerusalem, but to having saved the entire Torah from being forgotten.

This tells us how important it is to educate a child from age six or seven: it will impact not only the child and his family and community; it will ensure that Torah is not forgotten from the entire Jewish people.

>> The Rebbe

Torah Should Not Be Forgotten

Moreover: The Alter Rebbe* points out in his "Laws of Torah study" that according to the laws mentioned in the Talmud, a child is inculcated with many elements of Judaism even before he begins to study at age six and seven. When he begins to speak at age two, he is taught to recite

ואז "בא יהושע בן גמלא ותיקן שיהיו מושיבין מלמדי תינוקות בכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר, ומכניסין אותן כבן שש כבן שבע" (ולא להמתין עד שיהיו "כבן ט"ז כבן י"ז").

ואף על פי כן אומרת הגמרא, שתקנה זו הצילה לא רק את מי שהיה רבו מבעיט בו ויצא, או את מי שאין לו אב ואין אפשרות להעלותו לירושלים וכו', אלא תקנה זו פעלה "שלא תשתכח תורה מישראל"!

ומכן רואים עד כמה נוגע החינוך של "כבן שש כבן שבע" - לא רק לילד זה או למשפחה וחוג שלו, אלא שעל ידי זה מבטיחים "שלא תשתכח תורה מישראל".

ויש להוסיף בזה: בנוגע להתחלת הלימוד אצל מלמדי תינוקות "כבן שש כבן שבע" - מבאר רבינו הזקן בהתחלת הלכות תלמוד תורה, שגם לפני כן היו אצל התינוק עניני יהדות: "משייתחיל לדבר (בהיותו בן שנתיים)⁴ מלמדו (אביו)

* Rabbi Shneur Zalman of Liadi, the founder of the Chabad movement. He was a student of the Maggid of Mezeritch (the successor to the Baal Shem Tov, the founder of the Chassidic movement). Alongside his role as a Chassidic leader, he was also a highly regarded Halachic authority and was tasked by his teacher to compose an updated code of Jewish law.

the verse of "Torah tziva" and other verses by heart. At four years of age, he is taught the letters "to accustom himself to reading Torah." The Alter Rebbe points out that "in those days, the Holy Tongue was commonly spoken and children didn't need to learn the meaning of the words; they needed only to be taught how to read, because the writing in those days was like our Torah scrolls, without vowels." In other words, the Talmud tells us that despite the fact that children were inculcated with Judaism by their parents from age two, the absence of an organized system of learning from age six or seven placed the future of Torah in jeopardy, G-d forbid!

In our day, this is even more important: For a child to study Torah from his father, the father must first study Torah himself—and it's easier to deal with the child than to deal with the father; it is far easier to encourage a child to strengthen his Judaism than to influence someone who is already set in his ways for many years.

When the father lacks this awareness, and when the environment is not a Jewish one, and when a child needs to be taught (not only vowels) but even the "alphabet of Judaism"—the need to ensure that Torah not be forgotten is so much greater. We cannot suffice with Yeshivas for sixteen and seventeen-year-

תורה צוה לנו משה וגו', "ואחר כך מלמדו מעט מעט פסוקים בעל פה . . (ו) בשנה הרביעית מלמדו אותיות התורה כדי שירגיל עצמו לקרות בתורה" - כיון ש"בימיהם שהיו מספרים הרוב בלשון הקודש (שהיתה השפה המהלכת בבית וברחוב) . . לא היו צריכין ללמד התינוקות פירוש המלות, רק הקריאה בנקודות וטעמים . . כי לא היו הנקודות והטעמים כתובים בימיהם אלא כספר תורה שלנו". ואף על פי שמגיל שנתיים התחיל כבר החינוך באופן ש"מלמדו תורה" - הנה אם לא יהיה מוכן עבורו "חדר" כשיהיה "כבן שש כבן שבע", קיימת סכנה "שתשתכח תורה מישראל" חס ושלום!

ועל אחת כמה וכמה בימינו אלו, שכדי שיהיה "אביו מלמדו תורה", צריך תחילה ללמד את האב... ועם האב קשה יותר "להסדר" מאשר עם הילד, וכפי שרואים בפועל שנקל יותר לפעול על צעיר שיתחיל לילך בדרך התורה והמצוה, מאשר לפעול זאת אצל מי שכבר עברו רוב שנותיו והתנהג באופן אחר.

ובשעה שאצל האב חסרה הכרה זו, ועל אחת כמה וכמה שברחוב לא מדברים "יהדות", ויש צורך ללמד (לא רק נקודות וטעמים, אלא) מהתחלת האל"ף-בי"ת של יהדות - אזי מודגש יותר הצורך להבטיח "שלא תשתכח תורה מישראל", על ידי זה שלא יסתפקו בכך שישנם ישיבות עבור "כבן ט"ז כבן י"ז", ולא

olds. We cannot rely on the fact that the child's father had a grandfather who observed Torah and its commandments. It is our obligation to be mindful of Yehoshua ben Gamla's enactment for which he is eternally remembered: that teachers be set up in every region and every town—even towns Yehoshua ben Gamla never personally visited, due to his role as the High Priest who must dwell in Jerusalem (as Maimonides states). Jerusalem already had schools for those who could not learn from their fathers, but he was still motivated to enact a rule which remains in effect until this very day and obligates every single Jewish community: to establish schools in every single region and every single city.

יסמכו על כך שמסתמא יש לילד אב
שסבו היה שומר תורה ומצוה וכו',
אלא חובה לזכור מה שפעל יהושע בן
גמלא - ש"זכור אותו האיש לטוב", היום
ואתמול ומחר - ש"תיקן שיהיו מושיבין
מלמדי תינוקות בכל מדינה ומדינה ובכל
עיר ועיר", גם בעיר שמעולם לא ביקר
בה, להיותו כהן גדול שעל פי דין צריך
לדור בירושלים (כפי שמביא הרמב"ם⁵),
ששם יש "חדרים" עבור מי שאין לו
אב שילמדו תורה, ואף על פי כן נגע לו
לתקן תקנה - שנשארה תקנה קבועה לכל
הדורות עד לימינו אלו, שהובאה לדין
בפועל בנוגע לחיוב כל קהילה בישראל
- "שהיו מושיבין מלמדי תינוקות בכל
מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר".

(5) הל' כלי המקדש פ"ה ה"ז.

We Are All Yehoshua ben Gamla

Yehoshua ben Gamla's deeds aren't remembered merely as a nice tale. It is a part of the Torah, i.e., it is a directive for our own lives. A person must endeavor to do everything possible to fulfill this enactment in his community, and in every city in which he has some form of influence—even a place which he never visited.

Now, the Alter Rebbe explained that the commandments of the Torah are written in a form which can be interpreted both as a commandment and as a promise. Indeed, the commandment to teach our children can be interpreted both ways as well.

This is only a question of your will: If you truly desire it, G-d will help you succeed in fulfilling this commandment not only to teach your own children and not only to teach many other students, but also to carry out the enactment of Yehoshua ben Gamla: in every city where Jews live, investigate whether there is also a Jewish school for children of age two to learn the verse of "*Torah Tziva*" and then the Aleph-Bet; as we said earlier, these need to be inculcated into the child at the earliest possible age.

The endeavor to emulate Yehoshua ben Gamla will surely succeed—with G-d's help—and we will merit to be counted among those who are "remembered for good" for eternity.

וכאמור לעיל, שזכרון זה אינו כדי שיתוסף אצלו סיפור יפה, אלא זהו חלק מהתורה - הוראה בנוגע לפועל, שעליו להשתדל לעשות כל התלוי בו שתתקיים תקנה זו בסביבתו, ובכל עיר ועיר שיכול לפעול בה באיזה אופן שיהיה, אפילו בעיר שמעולם לא ביקר בה.

ועל פי המדובר כמה פעמים אודות דברי רבינו הזקן⁶ שציווי התורה נכתבו בנוסח וסגנון שיש בו שני פירושים: לשון ציווי ולשון הבטחה - ישנם שני פירושים אלו גם בענין "ושננתם לבניך".

ואין הדבר תלוי אלא ברצונו: באם רק ירצה - בודאי יצליחו הקב"ה לא רק לקיים "ושננתם לבניך" כפשוטו, ולא רק לקיים "ושננתם לבניך אלו התלמידים" (כמו שכתוב בספרי), אלא גם לקיים תקנת יהושע בן גמלא, ש"בכל עיר ועיר" שנודע לו שדרים בה יהודים, עליו לברר אם יש גם "חדר" עבור תינוק בן שנתיים ש"מתחיל לדבר", שילמדו עמו "תורה צוה לנו משה", ואחר כך ילמדו עמו את האל"ף-בי"ת של יהדות, וכאמור לעיל, שהיסודות לזה צריכים להקבע כבר "מפי עוללים ויונקים".

וכאשר יתנהג כמו יהושע בן גמלא, בודאי יצליח - כיון ש"הקב"ה עוזרו" וזכות הרבים מסייעתו - להיות נכלל בין אלו שהם "זכורים לטוב" לכל הדורות.

B. Do It Yourself!

Source 3 Talmud, Tractate Bava Metzia 85b

Reish Lakish* was demarcating the burial caves of the Sages. When he arrived at Rabbi Chiya's** cave, the exact location of his grave eluded him. Reish Lakish became distressed. He said: "Master of the Universe! Did I not analyze the Torah like Rabbi Chiya?" A Divine Voice emerged and said to him: "You analyzed the Torah like him, but you did not disseminate Torah like him."

When Rabbi Chanina*** and Rabbi Chiya would debate Torah, Rabbi Chanina would say to Rabbi Chiya: "You debate with me? If, heaven forbid, the Torah were forgotten from Israel, I would restore it with my powers of analysis." Rabbi Chiya said to Rabbi Chanina: "You debate with me? I ensure that the Torah will not be forgotten by the Jewish people."

ריש לקיש הוה מציין מערתא דרבנן. כי מטא למערתיה דר' חייא, איעלמא מיניה. חלש דעתיה. אמר, "רבש"ע, לא פלפלתי תורה כמותו?" יצתה בת קול ואמרה לו, "תורה כמותו פלפלת, תורה כמותו לא ריבצת."

כי הוו מינצו ר' חנינא ור' חייא, אמר ליה ר' חנינא לר' חייא, "בהדי ידי קא מינצית? ח"ו, אי משתכחא תורה מישראל, מהדרנא לה מפילפולי." אמר ליה ר' חייא לר' חנינא, "בהדי ידי קא מינצית? דעבדי לתורה דלא תשתכח מישראל."

* Shimon ben Lakish, better known by his nickname Reish Lakish (c. 200 – c. 275), was a Talmudic rabbi in the Land of Israel in the third century. He was in his early youth a bandit and a gladiator. Rabbi Yochanan saw his potential and convinced him to study Torah, and he became one of the most prominent sages of his generation.

** Rabbi Chiya, or Rabbi Chiya the Great, (ca. 180–230 CE) was a Jewish sage in the Land of Israel during the transitional generation between the Mishnaic and Talmudic eras. He was the primary compiler of the Tosefta. He was the greatest student of Rabbi Yehudah haNasi, and uncle and teacher of Rav. He served as a Rosh Yeshiva in Tiberius and was known for his righteousness. It was said of him that all his prayers were answered.

*** Rabbi Chanina ban Chama was also part of the transitional generation. He came from Babylonia to study from Rabbi Yehudah haNasi and quickly became known for his brilliant scholarship. However, his often bizarre behavior made him somewhat unpopular, and Rabbi Yehudah refrained from appointing him to a prominent position for some time. Ultimately, he became the Rosh Yeshiva in Tzipori.

"What do I do? I sow flax seeds, twine nets with the flax, hunt deer and feed their meat to orphans. Next, I prepare parchment from their hides and write the five books of the Torah on them. I go to a city and teach five children the five books, one book per child, and I teach six children the six orders of the Mishna, and I say to them: 'Until I return, read each other the Torah and teach each other the Mishna.' This is how I act to ensure that the Torah will not be forgotten from the Jewish people.

Indeed, Rabbi Yehuda HaNasi said: "How great are the deeds of Rabbi Chiya!"

"מאי עבידנא? אזלינא ושדינא כיתנא, וגדילנא נישבי, וציידנא טבי, ומאכילנא בשרייהו ליתמי, ואריכנא מגילתא, וכתבנא חמשה חומשי, וסליקנא למתא ומקרינא חמשה ינוקי בחמשה חומשי, ומתנינא שיתא ינוקי שיתא סדרי, ואמרנא להו, 'עד דהדרנא ואתינא, אקרו אהדדי ואתנו אהדדי.' ועבדי לה לתורה דלא תשתכח מישראל."

היינו דאמר רבי, "כמה גדולים מעשי חייא."

>> The Rebbe

The Great Works of Chiya

Regarding Rabbi Chiya's work to spread Torah ("you did not disseminate Torah like him") the Talmud says in his name that he ensured that Torah would not be forgotten, and it was said at the time, "How great are the works of Chiya."

What was Rabbi Chiya's special conduct? Rabbi Chiya himself related: "What do I do? I sow flax seeds, twine nets with the flax, hunt deer and feed their meat to orphans. Next, I prepare parchment from their hides and write the five books of the Torah on them. I go to a city and teach five children the five books, one

אודות הנהגתו של רבי חייא בהרבצת תורה (שעליו אמרו "תורה כמותו לא ריבצת")⁽¹⁾ - מצינו בגמרא⁽²⁾, שרבי חייא אמר על עצמו "עשיתי לתורה שלא תשתכח מישראל", ועל זה אמרו "כמה גדולים מעשי חייא".

ובמה התבטאה הנהגתו המיוחדת של רבי חייא - מספר רבי חייא עצמו: מה אני עושה? - אני הולך וזורע פשתן ושזור ממנו רשתות, וצד צבאים ומאכיל מבשרם ליתומים, ועושה מגילות מעורם וכותב חמשה חומשי תורה עליהם, ואני הולך לעיר ומלמד לחמשה תינוקות

book per child, and I teach six children the six orders of the Mishna, and I say to them: 'Until I return, read each other the Torah and teach each other the Mishna.' This is how I ensure that the Torah will not be forgotten by the Jewish people."

This was Rabbi Chiya's response to Rabbi Chanina, who asserted that he could bring back the entire Torah with the power of his analytics, if, G-d forbid, the Torah would be forgotten. Rabbi Chiya told him, "You are arguing with me? I ensured that Torah shouldn't be forgotten in the first place!" And the Talmud concludes by praising him, "How great are the works of Chiya!"

Now, Rabbi Chiya was occupied with his own study of the Torah. As the student of Rabbi Yehuda haNasi (the compiler of the Mishna) he compiled the *beraita*. As the Talmud says, "Any *beraita* which isn't taught in the study hall of Rabbi Chiya and Rabbi Oshia... should not be used as a reference," because "they compiled all *beraitas* and carefully scrutinized the words of each sage..." Nevertheless, Rabbi Chiya did not suffice with his personal accomplishments; he made his own effort to teach Torah to Jewish children, thereby ensuring that Torah not be forgotten.

בחמשה חומשי תורה, לכל אחד מהם חומש אחד, ומלמד אני משנה לששה תינוקות ששה סדרים, ואני אומר להם עד שאחזור ואבוא לכאן תלמדו מקרא זה לזה ולמדו משנה זה לזה, ועל ידי כך עושה אני לתורה שלא תשתכח מישראל.

וענין זה אמר רבי חייא לרבי חנינא, שאמר על עצמו "חס וחלילה, אם תשתכח תורה מישראל אחזיר אותה בפפולי", כלומר, שעל ידי פפולו בתורה ביכלתו להחזיר תורה לישראל (אם תשתכח חס ושלום), ועל זה ענה לו רבי חייא: "עמי אתה רב? שעשיתי לתורה שלא תשתכח מישראל" (על ידי ההנהגה האמורה). ולאחרי זה מסיימת הגמרא - "היינו דאמר רבי כמה גדולים מעשי חייא!"

זאת אומרת: אף על פי שרבי חייא היה עסוק בלימוד התורה לעצמו, ועד שבתור תלמידו של רבי (מסדר המשנה) סידר את הברייתות, וכפי שאומרת הגמרא³ "כל ברייתא שאינה שנויה בבית מדרשם של רבי חייא ורבי אושעיא . . אל תקשו ממנה בבית המדרש", מכיון שהם "סדרו את הברייתות ודקדקו בדברי כל חכם כו" - אף על פי כן, לא הסתפק רבי חייא בזה, אלא השתדל בעצמו ללמד תורה לתינוקות בישראל, ועל ידי זה "עשיתי לתורה שלא תשתכח מישראל".

The Great Works of Chiya

Rabbi Chiya made the effort to teach young children himself; he did not suffice with dispatching his students—of which he had plenty. After all, the Talmud says numerous times, “It was taught in the yeshivah of Rabbi Chiya...” Moreover, he personally hunted deer to fashion the parchment upon which he would write the five books of the Torah.

With regard to the actual teaching—it makes sense that he preferred to teach the children himself instead of sending his students. But to hunt deer to fashion parchment for the scrolls? He, no doubt, could have sent his students to do it. Nonetheless, he made the personal effort to hunt the deer etc. to demonstrate the great and vital importance of educating Jewish children.

ויתירה מזו: לא זו בלבד שרבי חייא השתדל ללמוד בעצמו עם התינוקות, ולא הסתפק לשלוח את תלמידיו שהם ילמדו עם התינוקות [שהרי פשיטא שהיו לו הרבה תלמידים, כפי שמצינו בכמה מקומות “תני דבי רבי חייא”, כלומר, תלמידי הישיבה של רבי חייא], אלא הוא בעצמו התעסק בציד הצבאים כדי לעבד מעורותיהם קלף לכתוב עליו חמשה חומשי תורה!!

דהנה, בשלמא בנוגע ללימוד עצמו - יכולים להבין שרצה ללמוד בעצמו עם התינוקות, ולא הסתפק לשלוח את תלמידיו ללמוד עם התינוקות. אבל לצוד צבאים כדי לעבד מעורותיהם קלף לכתוב עליו חמשה חומשי תורה - היה בודאי יכול לשלוח את תלמידיו שהם יעשו זאת עבורו. ואף על פי כן השתדל רבי חייא בעצמו לצוד צבאים וכו', כדי להראות בכך את גודל החשיבות והנחיצות דחינוך ולימוד עם תינוקות מישראל!

Teaching One Another

When Rabbi Chiya taught the children, he immediately instructed them to teach each other. Each of the five students was tasked with teaching his book of the Torah to the others, and each of the six was responsible to teach his volume of the Mishnah. In other words, from the very outset of the study, Rabbi Chiya taught them to be lamplighters.

This was the specialty of Rabbi Chiya: He didn't suffice with learning Torah from Rabbi Yehuda and even being the compiler of the *beraitas*. He personally went to the field to hunt deer for the skin upon which to write the five books of the Torah to teach to the children.

In this regard, Rabbi Yehudah says, "How great are the works of Chiya."

From Rabbi Chiya's behavior we learn about the correct approach to spreading Torah; the Talmud said, "You did not disseminate Torah like him," indicating that he is the paragon of someone who spreads Torah: He teaches us to engage with all levels of students, even those on the lowest possible level. We need to engage even with those who study Torah for all the wrong reasons (unlike those who teach only those who rise in their honor, while ignoring the rest).

ופעולתו של רבי חייא בלימוד עם התינוקות היתה באופן שהורה להם תיכף ומיד: "תלמדו זה לזה ולמדו זה לזה", כלומר, שכל אחד מחמשה התינוקות ילמד עם שאר התינוקות את החומש שלמדו רבי חייא, וכן כל אחד מששת התינוקות ילמד עם שאר התינוקות את סדר המשניות שלמדו רבי חייא, זאת אומרת, שבהתחלת החינוך כבר הורה להם שהנהגתם צריכה להיות באופן ד"נרות להאיר".

וזוהי כללות הנהגתו של רבי חייא - שאינו מסתפק בזה שהוא בעצמו לומד את תורתו של רבינו הקדוש, ועד שהוא מסדר את הברייתות כו', אלא הוא בעצמו יוצא לשדה לצוד צבאים שעל גבי עורותיהם יכתוב חמשה חומשי תורה וילמדם עם חמשה תינוקות...

ועל זה אומר רבי: "כמה גדולים מעשי חייא!"

...מהנהגתו של רבי חייא למדים הוראה בנוגע לפועל, כיצד צריך להיות כללות הענין דהרבצת תורה - מכיון שעליו אמרו "תורה כמותו לא ריבצת" (שהוא הסמל להרבצת התורה) - שצריכים להשתדל לעסוק ולפעול על כל סוגי התלמידים, אפילו על אלו שנמצאים במעמד ומצב נמוך עד שלומדים תורה שלא לשמה ממש [ולא כאותם שלומדים תורה ועוסקים רק עם התלמידים שקמים לכבודם וכו', ועם השאר - אין להם כל עסק!], ועד שצריכים לצאת

We need to teach Torah (Chumash and Mishnah) even to those who had no previous connection to Torah learning.

Furthermore: The Hebrew word for disseminating Torah—*harbotza*—is associated with the word *tarbitza*, which means garden. A garden is a place of pleasure and delight.

In other words, we must engage with others in a way of love and closeness, and obviously not the opposite, with anger, G-d forbid. Indeed, as we mentioned earlier [during this gathering], the Tosfos emphasizes that the entire Talmud ends on a positive and uplifting note.

Shabbat Parshat Vayeshev, 1982
Toras Menachem 5743 vol. 2 pg. 708

וללמוד תורה (מקרא ומשנה וכו') גם עם אלו שמקודם לכן לא היתה להם שייכות כלל ללימוד התורה.

וכללות הענין דהרבצת התורה - לימוד עם אחרים (ומכל הסוגים וכו'), "ריבצת - לאחרים, לשון המרביץ שדהו, משקה"⁴ - קשור עם הלשון "תרביצא"⁵, שפירושו גינה. וענינה - ענין התענוג (כי גינה מיועדת עבור טיול לשם תענוג כו').

זאת אומרת: הלימוד וההשפעה על הזולת (כל סוגי התלמידים) צריך להיות מתוך תענוג דוקא, כלומר, באופן של קירוב כו', ופשיטא - לא באופן של כעס ורוגז חס ושלום! וכפי שנתבאר לעיל אודות הדגשת דברי התוספות בסיום הש"ס - "דברי שבח ותנחומין" דוקא.

(4) פרש"י ב"מ שם.
(5) ראה מו"ק ו, ב.